

بررسی نظر مدرسین دانشگاه علوم پزشکی سمنان درباره اثر ارزشیابی بر شیوه آموزش و رضایت آنان از ارزشیابی

نویسندگان: دکتر علی عرب خردمند^۱، سعید حاجی آقاجانی^۲.

(۱) رئیس دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی سمنان

(۲) عضو هیئت علمی و مدیر آموزش دانشگاه و مسئول دفتر نظارت و ارزیابی دانشگاه

خلاصه:

ارزشیابی امری نیست که بتوان آنرا به استادان و معلمان تحمیل کرد، بلکه در اثر بهبود و پیشرفت کلی کار، ضرورت آن احساس می شود و اطلاعات حاصل از ارزشیابی برای برنامه ریزان درسی و اساتید بازخوردهائی فراهم می سازد و آنان می توانند با کمک این بازخوردها در زمینه بهبود شیوه های تدریس خود تصمیمات آگاهانه تری اتخاذ نمایند، زیرا از طریق ارزشیابی است که اساتید می توانند به بررسی و تعیین میزان موفقیت خود در پیاده کردن مراحل مدل عمومی تدریس بپردازند. در این بررسی کلیه اساتید هیات علمی و غیر هیات علمی رسمی (۸۰ نفر) که دارای مدرک تحصیلی لیسانس و بالاتر و حداقل دارای یکسال سابقه تدریس بوده و در چند مرحله مورد ارزشیابی آموزشی قرار گرفته اند شرکت داشتند.

نتایج پژوهش نشان می دهد که اکثریت اساتید (۶۹/۲٪) از انجام ارزشیابی رضایت بالایی دارند و نتایج آزمون همبستگی حاکی از آنست که افزایش رضایت اساتید از ارزشیابی می تواند تاثیر مثبتی بر شیوه تدریس آنها داشته باشد ($p=0/0001$ ، $r=0/2225$ ضریب همبستگی).

همچنین نتایج نشان دهنده آنست که نیمی از اساتید آگاهی زیادی نسبت به اهداف ارزشیابی دارند. نتیجه آزمون همبستگی بیانگر آنست که آگاهی اساتید از اهداف ارزشیابی موجب افزایش رضایت آنها از انجام ارزشیابی می شود ($p=0/0001$ ، $r=0/504$ ضریب همبستگی).

و از طرفی دیگر ۳۴/۲٪ از اساتید شیوه های ارزشیابی را مناسب دانسته و آزمون همبستگی نشان می دهد که مناسب بودن شیوه های ارزشیابی می تواند بر رضایت اساتید از انجام ارزشیابی مؤثر باشد ($p=0/0001$ ، $r=0/2772$ ضریب همبستگی).

کلید واژه: ارزشیابی، ارزشیابی اعضای هیات علمی ارزشیابی معلمان، عضو هیئت علمی، روش تدریس و آموزش

مقدمه:

با وجود استفاده گسترده ای که از مفهوم ارزشیابی می شود، معهذاً هنوز تعریف دقیق و روشنی از آن نشده است (۱). اما می توان گفت که ارزشیابی یک نوع تحقیق است و عبارتی دیگر در جریان ارزشیابی باید مراحل تحقیق را در نظر گرفت و در هر مرحله بصورتی اساسی اقدام کرد (۲). ارزشیابی اعضای هیئت علمی دانشگاهها، پژوهشی تازه نیست و این پژوهش بعد از جنگ دوم جهانی در کالج بروکلین و دانشگاههای پردو، واشنگتن و میشیگان و مؤسسات آموزشی دیگر انجام شده است (۱) و امروزه بدون تردید باید اذعان داشت که ارزشیابی بعلت ماهیت و عملکرد خاص خود در هر گونه نظام

آموزشی یکی از گسترده ترین و جنجال برانگیزترین مباحث فرآیند آموزشی است (۳) و اصلاح نظام آموزشی در دانشگاهها و پی ریزی فعالیتهای آموزشی بر اساس تحقیقات، هر دو از مواردی هستند که بستگی تمام به موضوع ارزشیابی اساتید دارد (۴).

دانشگاه علوم پزشکی سمنان حدود ۴ سال است که در هر نیمسال اساتید هیئت علمی و غیر هیئت علمی خود را از طریق دفتر نظارت و

ارتباط با اثر ارزشیابی بر شیوه تدریس آنان و عوامل مؤثر بر رضایت از انجام ارزشیابی انجام گرفت، زیرا تحقیقات نشان داده است که هر گونه کوششی که در جهت شناخت وضعیت آموزشی صورت پذیرد، می تواند در بالا بردن کیفیت آموزشی اساتید مؤثر باشد (۶).

روش پژوهش:

این مطالعه یک مطالعه توصیفی - تحلیلی

نتایج ارزشیابی بر شیوه تدریس، در چندین نوبت در چهار زمینه (خود ارزشیابی، همکار، مافوق، دانشجویی) از طرف دفتر نظارت و ارزشیابی دانشگاه مورد ارزشیابی قرار گرفته اند و از نتیجه ارزشیابی مطلع و در نتیجه آگاهی لازم را نسبت به تأثیر ارزشیابی در شیوه های تدریس خود، کسب کرده اند.

برای تجزیه و تحلیل داده های پژوهش از آمار توصیفی و برای بررسی همبستگی بین متغیرهای پژوهش از آزمون تاوکندال سی (۱) استفاده شده است.

نتایج:

نتایج پژوهش نشان می دهد که اکثریت اساتید (۶۹/۲٪) از انجام ارزشیابی رضایت زیاد دارند، و همچنین ۷۶/۸٪ اساتید تأثیر ارزشیابی را بر شیوه تدریس خود زیاد دانسته اند (نمودار ۱) و از طرفی، استادیاران با میانگین ۴/۴۶، بیش از مربیان و اعضای غیرهیئت علمی تأثیر ارزشیابی را بر شیوه تدریس خود مؤثر می دانند (جدول ۱) و آزمون همبستگی نشان داد که بین رضایت از انجام ارزشیابی و تأثیر آن بر شیوه تدریس همبستگی مثبت و معنی دار وجود دارد ($P=0/0001$)، $r=0/445$ = ضریب همبستگی). نمودار ۲ بیانگر آنست که ۵۰٪ اساتید نسبت به اهداف ارزشیابی آگاهی زیاد داشته و فقط ۱۰/۳٪ اساتید، آگاهی کمی نسبت به اهداف ارزشیابی داشته اند، و نتایج آزمون همبستگی حاکی از آنست که بین میزان آگاهی اساتید از اهداف ارزشیابی و درجه رضایت از انجام ارزشیابی

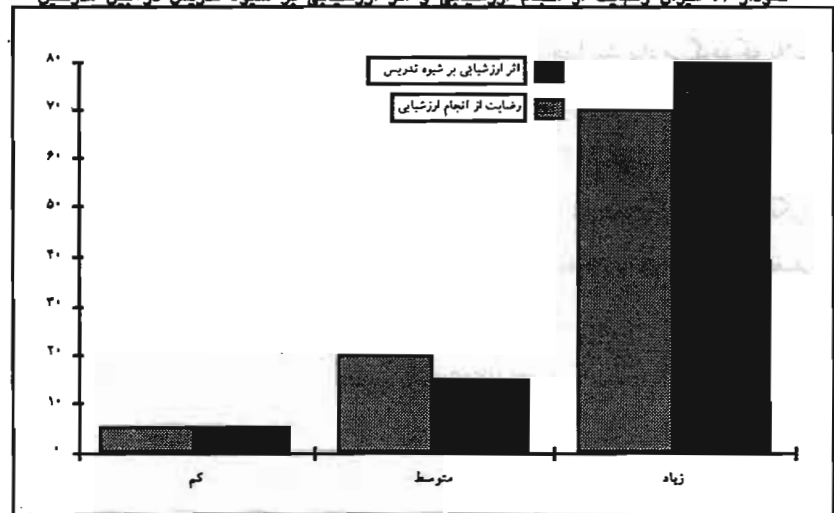
می باشد که جامعه مورد مطالعه کلیه اساتید دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی سمنان (۸۰ نفر) بود که در سال ۱۳۷۴ مورد بررسی قرار گرفت.

ابزار جمع آوری اطلاعات عبارت از پرسشنامه ای است که حاوی سؤالاتی در زمینه مشخصات فردی و سؤالات مربوط به اهداف پژوهش می باشد و اعتبار علمی این پرسشنامه توسط گروهی از اساتید دانشگاه مورد تأیید قرار گرفته است. ضمناً اساتید جهت شناخت تأثیر

ارزشیابی دانشگاه در چهار حیطه (خود ارزشیابی، همکار، دانشجویی) مورد ارزشیابی قرار می دهد تا مدیران را از چگونگی کیفیت و کمیت کار و فعالیت و استعداد اساتید خود با استفاده از نتایج ارزشیابی آگاه سازد، تا بتوان از نیروی فکری و جسمی افراد آنطور که باید و شاید استفاده نمود (۵).

بدین منظور، مطالعه ای بر روی اساتید دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی سمنان با هدف تعیین نظرات اساتید در

نمودار ۱: میزان رضایت از انجام ارزشیابی و اثر ارزشیابی بر شیوه تدریس در بین مدرسین

رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد ($p=0/0001$ ، $r=0/504$ ضریب همبستگی). نتایج دیگر حاکی از آنست که فقط ۳۴/۲٪ اساتید شیوه های ارزشیابی موجود را مناسب دانسته اند (نمودار ۳) و بین مناسب بودن شیوه های ارزشیابی و میزان رضایت از انجام ارزشیابی آزمون همبستگی محاسبه شده، نشان داد که همبستگی مثبت و معنی دار وجود دارد ($p=0/0001$ ، $r=0/476$ ضریب همبستگی).

بحث و نتیجه گیری:

در چند دهه اخیر پژوهشهای زیادی در جهان و از جمله ایران در رابطه با ارزشیابی از فرآیندهای آموزش و شیوه های تدریس استادان انجام شده است که پژوهش حاضر در این راستا انجام گردیده و نتایج حاکی از آن است که اکثریت اساتید از انجام ارزشیابی رضایت زیاد دارند (نمودار ۱) و آزمون انجام شده همبستگی مثبت و معنی داری را بین رضایت از انجام ارزشیابی و تأثیر آن بر شیوه تدریس نشان داده است ($P=0/0001$ ، $r=0/445$ ضریب همبستگی). لذا پیشنهاد می گردد که مسئولین دانشگاه تلاش نمایند تا با رفع موانع احتمالی و با اجرای شیوه های ارزشیابی و تعیین سؤالات مناسب رضایت اساتید را نسبت به انجام ارزشیابی افزایش دهند.

جای آقاجانی در تحقیقی که انجام داد گزارش نمود که اکثریت اساتید (۵۷/۷٪) تأثیر ارزشیابی دانشجویی را بر چگونگی آموزش خود متوسط دانسته و فقط ۸/۲٪ اساتید

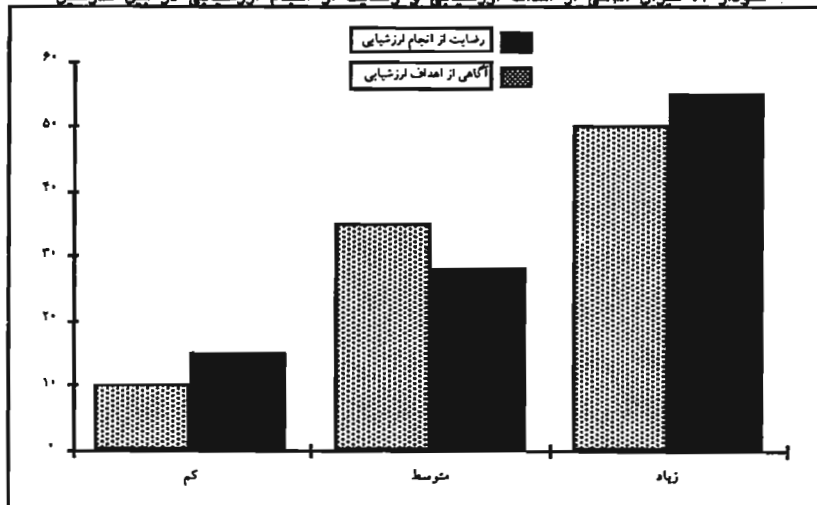
تأثیر ارزشیابی دانشجویی را بر چگونگی آموزش خود کم دانسته اند (۷) و در تحقیقی دیگر آبرامی (۱) و همکارانش گزارش دادند که ارزشیابی های دانشجویان از اساتید بیش از آنکه نشان دهنده تغییرات محتوایی باشند، نشان دهنده تغییرات و روش آموزش معلم یا طرز ارائه درس توسط اوست (۸).

همچنین نتایج حاصل از پژوهش نشان می دهد که میزان آگاهی نیمی از اساتید نسبت به اهداف ارزشیابی زیاد است (نمودار ۲) و آزمون انجام شده حاکی از آنست که هر چه آگاهی از اهداف ارزشیابی افزایش یابد، میزان رضایت از انجام ارزشیابی افزایش می یابد، لذا میزان آگاهی اساتید عامل مؤثر در رضایت از انجام ارزشیابی است که مسئولین آموزش و دفاتر نظارت و ارزشیابی می باید قبل از انجام هرگونه ارزشیابی اساتید را با اهداف ارزشیابی آشنا و سپس اقدام به این امر نمایند تا رغبت و همکاری و میزان رضایت اساتید از انجام ارزشیابی افزایش یابد. در این رابطه عسگریان

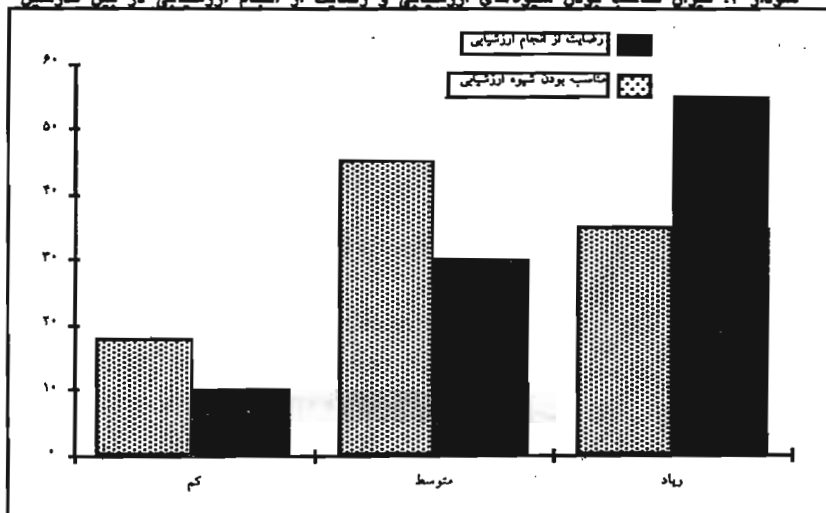
در مطالعه ای که انجام داد گزارش نمود که مدرک تحصیلی اساتید بر میزان آگاهی مربیان از اصول ارزشیابی تأثیر دارد (۹).

نتایج دیگر این پژوهش نشان می دهد که اکثریت (۴۳/۲٪) اساتید شیوه های ارزشیابی موجود را در حد زیاد مناسب دانسته (نمودار ۳) و این عامل را بر رضایت از انجام ارزشیابی خود مؤثر می دانند. آزمون انجام شده حاکی از آنست که هر چه شیوه های ارزشیابی مناسبتر باشد، رضایت از انجام ارزشیابی بیشتر خواهد بود، لذا مجدداً به مسئولین آموزش و دفاتر نظارت ارزشیابی دانشگاهها پیشنهاد می گردد که تلاش کنند تا عوامل مؤثر بر رضایت از ارزشیابی را مهم شمرده سعی کنند جهت همکاری مناسب با اساتید در انتخاب شیوه های ارزشیابی همفکری نمایند. در این رابطه احمدی المشیر در تحقیقی که انجام داد گزارش نمود که فقط ۳٪ دانشجویان پسر و ۱٪ دانشجویان دختر از نحوه اجرائی ارزشیابی بالینی رضایت دارند و همین محقق بیان می کند که بیشترین علت نارضایتی

نمودار ۲: میزان آگاهی از اهداف ارزشیابی و رضایت از انجام ارزشیابی در بین مدرسین

شماره ۳: میزان مناسب بودن شیوه‌های ارزشیابی و رضایت از انجام ارزشیابی در بین مدرسین

اساتید از ارزشیابی مربوط به روشهای ارزشیابی و انتخاب سؤالات ارزشیابی است (۱۰) و در تحقیقی دیگر مختاری گزارش نمود که ۵٪ معلمان ابتدائی عدم رضایت خود را از نحوه ارزشیابی و افراد ارزشیابی اعلام داشته اند (۱۱).

نتایج بدست آمده از این بررسی نشان داد که هر چه رضایت اساتید از انجام ارزشیابی افزایش یابد تأثیر ارزشیابی بر شیوه‌ای تدریس بیشتر خواهد بود و از طرفی دیگر بالا بودن میزان آگاهی اساتید از اهداف ارزشیابی و

مناسب بودن شیوه‌های ارزشیابی می‌تواند بعنوان عامل مؤثر بر رضایت اساتید از انجام ارزشیابی باشد و بیشتر از عواملی همچون علاقه به تدریس و آگاهی از شیوه‌های تدریس مؤثر باشد.

جدول ۱: میانگین نمرات پاسخ به سؤالات پژوهش بر حسب درجه علمی اساتید

سؤالات پژوهش	استادیار	مربی	غیر هیئت علمی
آیا از انجام ارزشیابی احساس رضایت می‌کنید؟	۴/۲۳	۳/۱۳	۳/۷۷
آیا انجام ارزشیابی می‌تواند در اصلاح شیوه‌های تدریس شما مؤثر باشد؟	۴/۴۶	۳/۸۳	۴/۲۹
آیا نتایج ارزشیابی برای شما خوشایند است؟	۴/۵	۳/۶۵	۳/۹۴
میزان آگاهی شما از نتایج ارزیابی موجب انتخاب شیوه تدریس مناسب خواهد بود	۴/۲۳	۳/۷۶	۳/۹۴
آیا تاکنون ارزشیابی بعنوان یک عامل برتر توانسته در انتخاب شیوه تدریس شما مؤثر باشد؟	۳/۴	۲/۹۸	۳/۵
میزان آگاهی شما نسبت به شیوه‌های تدریس چگونه است؟	۳/۸۵	۳/۶۸	۳/۷۱
آیا ابزارهای موجود جهت ارزشیابی از خود را مناسب می‌دانید؟	۲/۷	۲/۸	۳/۵۳
آیا شیوه‌های ارزشیابی انجام شده در مورد شما رضایت بخش است؟	۳/۵۶	۳/۸۶	۳/۶۹
میزان آگاهی شما از اهداف ارزشیابی از استادان چگونه است؟	۴	۳/۲۹	۳/۵۹
میزان علاقه شما به تدریس چگونه است؟	۴/۳۱	۴/۴۱	۴/۵۳
میزان رضایت شما از رشته تحصیلی خود چگونه است؟	۴/۵۴	۴/۲۴	۴/۳۱

منابع:

- ۱- دلاور، علی. نکاتی چند درباره ارزشیابی اعضای هیئت علمی دانشگاهها. فصلنامه روانشناسی و علوم تربیتی، ۱۳۷۲ شماره ۲، صفحه ۶۹-۷۰.
- ۲- شریعتمداری، علی. چند مبحث اساسی در برنامه ریزی درسی. تهران: انتشارات سازمان مطالعه و تدوین کتابهای علوم انسانی دانشگاهها (سمت) ۱۳۷۰، ص ۳۵.
- ۳- Gien Lant T. " Evaluation of faculty teaching effectiveness toward accountability in education" Journal of nursing education. February 1991. Vol, 30. No. 2P.P.92-95
- ۴- سیف، علی اکبر. ارزشیابی دانشجویان از استادان تا چه اندازه می توان به آن اعتماد کرد. نشریه پژوهشهای روانشناختی، ۱۳۷۰ دوره ۱ شماره ۲، ص ۱۲-۲۴.
- ۵- رجیبی نژاد، طاهره، بررسی روشهای ارزشیابی پرستاری توسط سرپرستاران بخشهای مختلف بیمارستانهای وابسته به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی. پایان نامه فوق لیسانس پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی ایران، ۱۳۷۰، ص ۱۵.
- ۶- منصوری، مهشید، مقایسه نظرات دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد دانشگاه علوم پزشکی ایران در مورد یک استاد خوب دانشگاهی. پایان نامه فوق لیسانس اطلاع رسانی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، ۱۳۷۲، ص ۱۰.
- ۷- حاجی آفاجانی، سعید، بررسی نظرات اساتید دانشکده پرستاری و مامائی شهید بهشتی (تهران) در رابطه با اثر ارزشیابی دانشجویی بر چگونگی آموزش آنان و میزان رضایت از انجام ارزشیابی دانشجویی. پایان نامه فوق لیسانس پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، ۱۳۷۵، ص ۸۶.
- ۸- Abrami, P.C. & Leventhal, U, & Perry, " Educational seduction". Review of R.D. " educational Research. 1952, Vol, 25.P.P. 446-464.
- ۹- عسگریان، حمیده. بررسی میزان آگاهی مربیان پرستاری از اصول ارزشیابی در دانشکده های پرستاری و مامائی مستقر در تهران. تهران: پایان نامه فوق لیسانس پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی ایران، ۱۳۶۶- ص ۱۲۰.
- ۱۰- احمدی المشیر، محترم. بررسی مقایسه ای نظرات دانشجویان پرستاری و مربیان آنان از نحوه ارزشیابی بالینی موجود در دانشکده ای پرستاری و مامائی شهر تهران پایان نامه فوق لیسانس پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی ایران، ۱۳۶۹- ص ۷۹.
- ۱۱- مختاری، رضا. بررسی ارزشیابی جاری معلمان ابتدائی از نظر مجریان. و معلمان فصلنامه مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران، ۱۳۷۵، دوره ۴، شماره ۱، ص ۴۵.